

CZU: 355.48(477)2022/...

[https://doi.org/10.59295/sum4\(174\)2023_11](https://doi.org/10.59295/sum4(174)2023_11)

RĂZBOIUL RUSO-UCRAINEAN: PREMISE ȘI ETAPE PRINCIPALE

*Ruslan ȘEVCENCO**Universitatea de Stat din Moldova*

În războiul ruso-ucrainean din estul Ucrainei actualmente pot fi stabilite 7 etape principale: 1) 12 iunie 2020 – 24 februarie 2022 – apropierea Ucrainei de NATO, amenințările militare și ultimatumurile Rusiei Occidentului și Ucrainei, negocierile Rusiei cu UE, NATO, SUA în privința neadmiterii Ucrainei în NATO și eșuarea acestora; 2) 24 februarie – 2 martie 2022 – perioada blitzkriegului, când Rusia, adunând forțe militare impunătoare, a reușit să distrugă apărarea ucraineană și să cucerească părțile unor regiuni ucrainene (Herson, Sumî, Jitomir, Kiev, Cernigov); 3) 2 martie – 18 aprilie 2022 – ofensiva Rusiei își pierde din intensitate. Pentru a întări pozițiile sale, Rusia organizează administrații civilo-militare și participă la negocieri; 4) 18 aprilie – 3 iulie 2022 – ofensivă armatei ruse în Donbass, cucerirea unei părți al acestei regiuni, cu preluarea sub control a or. Mariupol, Severodonețk, Lisiceansk; 5) 3 iulie – 29 august 2022 – obținerea de către Ucraina a sistemelor HIMARS, distrugerea cu ajutorul lor a peste 100 de depozite cu armament și muniții rusești, punctul de cotitură în război; 6) 29 august – 11 noiembrie 2022 – ofensiva armatei Ucrainei în reg. Harkov și Herson, eliberarea aproape în întregime a reg. Harkov și părții de nord a reg. Herson cu centrul regional Herson, explozarea podului Crimeea. 7) Din 11 noiembrie 2022 până în prezent – un echilibru instabil pe front, cu unele încercări de ofensivă rusă în Donbas, preluarea sub control al or. Soledar și parțial - Bahmut.

Cuvinte-cheie: Rusia, Ucraina, negocieri, invazie, ocupație, război ruso-ucrainean.

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: PREMISES AND MAIN STAGES

In the Russian-Ukrainian war in eastern Ukraine, 7 main stages can currently be established: 1) June 12, 2020 - February 24, 2022 - Ukraine's approach to NATO, Russia's military threats and ultimatums to the West and Ukraine, Russia's negotiations with the EU, NATO, the US regarding Ukraine's non-admission to NATO and their failure; 2) February 24 - March 2, 2022 - the period of the blitzkrieg, when Russia, gathering imposing military forces, managed to destroy the Ukrainian defense and conquer parts of some Ukrainian regions (Kherson, Sumy, Zhitomir, Kiev, Chernigov); 3) March 2 - April 18, 2022 - the Russian offensive loses its intensity. To strengthen its positions, Russia organizes civil-military administrations and participates in negotiations; 4) April 18 - July 3, 2022 - offensive of the Russian army in Donbass, the conquest of a part of this region, with the taking under control of or. Mariupol, Severodonetsk, Lisiceansk; 5) July 3 – August 29, 2022 – the acquisition by Ukraine of the HIMARS systems, the destruction with their help of more than 100 warehouses with Russian weapons and ammunition, the turning point in the war; 6) August 29 – November 11, 2022 – the offensive of the Ukrainian army in reg. Kharkiv and Kherson, the almost complete liberation of reg. Kharkiv and the northern part of reg. Kherson with the Kherson regional center, the explosion of the Crimean bridge. 7) From November 11, 2022 to the present – an unstable balance on the front, with some attempts at a Russian offensive in Donbas, taking control of the city of Soledar and partially - Bahmut.

Keywords: Russia, Ukraine, negotiations, invasion, occupation, Russian-Ukrainian war.

Etapa I-a – din 12 iunie 2020

Pe parcursul anului 2021 relațiile NATO-Rusia se înrăutățeau permanent. Politica „liniilor roșii”, prin intermediul căroră Rusia încerca să îngrădească „sfera de influență” a sa pe teritoriul fostei URSS și să impună NATO și UE să recunoască acest fapt, a devenit pentru Rusia argument pentru înaintarea cererilor și afirmațiilor ultimative față de Occident. Încă în primăvara a.2021, ca răspuns la acordarea la 12 iunie 2020 de către NATO Ucrainei a unui statut de „partener cu oportunități extinse”, ceea ce însemna o nouă etapă de apropiere a Ucrainei spre NATO, Rusia a desfășurat antrenamente militare pe lângă frontierele Ucrainei. La Summitul NATO de la Bruxelles (14 iunie 2021) membrii acestei organizații au confirmat decizia lor din 2008 privitor la oferirea în curând Ucrainei a Planului de acțiuni pentru obținerea statutului de membru al NATO și la dreptul Ucrainei de a stabili de sine stătător viitorul și politica sa externă [1a; 2; 3]. Folosindu-se de reducerea numerică a misiunii Rusiei pe lângă NATO (o parte din membrii acesteia au fost expulzați în patrie pentru spionaj (6 octombrie 2021), autoritățile Rusiei, la 18 octombrie 2021, au decis să stopeze

activitatea ei. Următorul pas al Rusiei a devenit declarația secretarului de presa al Președintelui Rusiei, D. Peskov, făcută la 19 octombrie 2021, privitor la „intrarea Ucrainei în blocul Atlanticului de Nord ar putea deveni un scenariu dintre cele mai negative, care ar putea s-o provoace pe Rusia să ia „măsuri active pentru asigurarea propriei securități” [4; 5; 6; 7]. Rusia a continuat acțiunile sale ultimative prin declarația lui Putin, făcută la 1 decembrie 2021 la ceremonia înmânării scrisorilor de acreditare a ambasadorilor străini la Kremlin. Președintele Rusiei V.Putin a spus, că în dialog cu SUA și NATO Rusia va insista asupra elaborării înțelegerilor stabile și de lungă durată, ce va exclude lărgirea NATO spre Orient [8].

La 17 decembrie 2021 viceministrul de Externe al Rusiei, S.Reabkov, a prezentat publicului proiectele tratatelor cu SUA și NATO cu privire la garanțiile de securitate. Primul document conține cerința, care exclude lărgirea de mai departe a NATO și intrarea Ucrainei în componența lui. Moscova mai propunea Alianței Nord-Atlantice să nu amplaseze trupele suplimentare și armament în afara frontierelor țărilor, în care ele se aflau în mai 1997, adică până la intrarea în NATO a țărilor Europei de Est. Este prevăzută posibilitatea excepțiilor, cu acordul Rusiei și a țărilor NATO [9]. În cel de-al doilea proiect Rusia, printre altele, solicită de la SUA să nu amplaseze armamentul și militarii săi în zona, considerată de altă parte a documentului drept pericol pentru securitatea sa națională, să se abțină de la zborurile avioanelor de bombardament în afara cerului său și de prezența corăbiilor de luptă în raioanele în afara zonei sale naționale, din care pot fi atacate ținte pe teritoriul altei părți semnatare [9].

Această poziție Rusia încerca să o apere în cadrul întâlnirilor, ce au urmat: la 9-10 ianuarie 2022 la Geneva, la 12 ianuarie 2022 la Consiliul Rusia-NATO, la 13 ianuarie – în cadrul consultărilor la OSCE, și la 21 ianuarie – la întâlnirea ministrului de Externe al Rusiei S.Lavrov cu secretarul de stat al SUA E. Blinken. În sfârșit, la 26 ianuarie 2022, a urmat răspunsul oficial al SUA și NATO la ultimatumul Rusiei, în care se sublinia, că NATO nu va renunța la principiul ușilor deschise, totodată, SUA sunt gata să colaboreze cu Rusia în privința sistemelor de atac cu rachete. Paralel, SUA continua să ofere ajutor Ucrainei, acordându-i susținere militară suplimentară [10]. Ca răspuns la acestea, Rusia a găsit motivul formal pentru război, anunțând comunitatea mondială la 17 februarie 2022 despre „tragerile intense de focuri” din partea armatei Ucrainei în direcția teritoriilor, controlate de separatiști. La 21 februarie 2022 Președintele Rusiei V.Putin a semnat decretele cu privire la „recunoașterea independenței a republicilor populare Donețk și Luhansk” și a dat dispoziția de a le oferi tot ajutorul posibil contra armatei guvernului legal al Ucrainei. Ministerul de Externe al Rusiei era obligat să stabilească cu aceste entități separatiste „relații diplomatice”, iar Ministerul Apărării – „să asigure păstrarea păcii” pe teritoriul lor [11]. La 22 februarie 2022 Consiliul Federației a acceptat solicitarea Președintelui Rusiei V.Putin cu privire la folosirea forțelor militare ruse în afara statului, motivând această decizie prin faptul, că pe teritoriul „republicilor” separatiste vor fi trimise trupe de pacificatori, scopul cărora este „stabilirea păcii în Donbas” și „neadmiterea atacurilor asupra cetățenilor pașnici” [11]. În ajunul invaziei Rusiei, SUA a introdus sancțiuni contra datoriei ruse de stat, băncilor și Nordstream-ului-2, unor reprezentanți ai echipei lui Putin [12]. Dar aceasta nu mai putea să oprească Rusia, care deja s-a pregătit pentru atac.

Etapa a II-a

În dimineața zilei de 24 februarie 2022, ora 5.30, Președintele Rusiei V.Putin a făcut o declarație scurtă, în care a anunțat despre începerea „operațiunii militare speciale” pe teritoriul Donbasului (regiunile Donețk și Luhansk al Ucrainei). Putin a informat, că scopurile principale ale acestei „operațiuni” sunt „demilitarizarea și denazificarea” Ucrainei și tragerea la răspundere a celor, care au comis „mai multe crime sângeroase contra populației civile, inclusiv a cetățenilor Federației Ruse”. Putin a chemat militarii ucraineni să se dezarmeze și să plece acasă. El a afirmat, că în planurile Rusiei „nu intră ocuparea teritoriilor ucrainene, noi nimic și nimănui nu intenționăm să impunem prin forță”. Rusia doar este pentru „dreptul popoarelor Ucrainei la autodeterminare”. Liderul rus a amenințat alte state, care vor îndrăzni să susțină Ucraina, cu „așa urmări, care înainte nimeni niciodată nu a văzut” [11].

Așa a fost declanșat războiul ruso-ucrainean. Armata rusă, făcând declarații mincinoase, precum că „populația civilă nu este amenințată” a început din primele minute ale războiului să lovească atât infrastructura militară, obiectivele de apărare antiaeriană, aerodromuri militare, cât și localitățile Ucrainei. S-a început invazia trupelor ruse din Crimeea, ocupată de Rusia în 2014, părților ocupate de trupele ruse a regiunilor Donețk și Luhansk, și din Rusia – spre regiunile Sumî, Harkov, Cernigov, iar din Belarus – spre regiunea Jitomir. În

primele ore ale invaziei Rusia a ocupat satele Melovoie și Gorodișce ale reg. Luhansk. Pe parcursul zilei de 24 februarie trupele ruse au cucerit aeroportul kievean Gostomel și o parte a regiunii Herson cu or. Genicesk, iar la 25 februarie – Stația Nucleară Cernobîl, insula Șerpilor, or. Melitopol (reg. Zaporojie), a fost blocat Cernigov, iar grupele de diversioniști și de spionaj ale Rusiei au început să activeze la Kiev [13; 14; 15; 16; 17].

În continuare, trupele ruse au reușit să organizeze ofensiva în reg. Herson, cucerind mai multe localități ale acesteia, inclusiv Novaia Kahovka, iar la 2 martie 2022 și Herson, care a rămas unicul centru regional al Ucrainei, în afară de Donețk, Luhansk și Simferopol, cucerite încă în 2014 de Rusia, ocupat în timpul acestui război de către cotropitori ruși. La 1 martie 2022 a fost blocat de ruși și Mariupol, portul important al Ucrainei pe Marea Azov [18]. Au devenit permanente bombardamentele asupra Kievului, Harkovului, ale orașelor Odesa, Zaporojie și ale altor orașe ale Ucrainei, inclusiv ale regiunilor de Vest [19]. Totodată, la 2 martie 2022, Curtea Penală Internațională de la Haga a deschis o investigație, care examinează posibilele crime contra umanității și de război comise în conflictul declanșat de Rusia în Ucraina, și la 3 martie anchetatorii acestei Curți au plecat spre Ucraina [20; 21]. Volumul de lucru pentru ei a crescut semnificativ, când la începutul lunii aprilie 2022, după plecarea ocupanților ruși din reg. Kiev și Cernigov, se stabilesc proporțiile cruzimilor, săvârșite de ei, inclusiv în or. Bucea [22].

După 2 martie 2022 ofensiva activă a trupelor rusești de ocupație și a forțelor separatiste proruse a Donbasului, care participă în război împreună cu ei, a început să se oprească datorită creșterii rezistenței din partea armatei ucrainene. Începând cu 2 martie 2002 se inițiază etapa a II-a a războiului, transformarea ei din blitzkrieg în război de lungă durată. Spre mijlocul lunii martie trupele ruse au cucerit reg. Herson și o parte a reg. Zaporojie, au început ofensiva spre nordul reg. Donețk și Luhansk, temporar lipsind Ucraina de acces spre Marea Azov. Pe alte fronturi ofensiva lor s-a oprit [23; 24; 25; 26]. Succesele lor în acea perioada pot fi numite doar lichidarea bazelor petroliere, care asigurau armata ucraineană cu produse petroliere, și crearea spre sfârșitul lunii martie 2022 a administrațiilor civilo-militare pe teritoriile ocupate [27; 28]. Scopul acestor structuri ilegale este transferarea treptată a tuturor sferelor vieții cotidiene a acestor regiuni sub controlul forțelor promoscovite, cu includerea lor definitivă în viața politică și social-economică a Rusiei și ruperea totală din componența Ucrainei [28; 29].

Dar ofensiva spre alte centre regionale, în special Harkov, și capitala – Kiev, spre sfârșitul lunii martie a suferit eșec, trupele ruse au fost îndepărtate de aceste orașe [30]. Această situație a început să creeze Rusiei mari probleme economice, care nu era pregătită pentru un război de lungă durată, mai ales sub presiunea sancțiunilor, impuse de Occident. Cantitatea trupelor ruse era la fel nesemnificativă pentru frontul de la Kiev spre Marea Neagră. Ca urmare, în cadrul negocierilor de la Istanbul (sfârșitul lunii martie – începutul aprilie 2022) Rusia a fost nevoită să meargă la cedări și să-și retragă forțele din regiunile Jitomir, Kiev, Cernigov și Sumî, pentru a se concentra la cotropirea Donbasului. Spre 15 aprilie 2022 aceste regiuni au revenit în întregime sub controlul autorităților legale ale Ucrainei și acolo s-au depistat sute de cazuri de crime de război contra populației civile [31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38]. Spre mijlocul lunii aprilie 2022 Ucraina a reușit să recucerească și unele localități ale reg. Harkov și să doboare cu rachetele „Neptun” nava-amiral a flotei ruse de pe Marea Neagră, crucișătorul „Moskva” [39; 40; 41]. A început să crească și ajutorul militar și financiar al Occidentului, acordat Ucrainei. Acest ajutor include și noile pachete de sancțiuni politico-militare [42; 43; 44; 45].

Nu putem trece cu vederea și faptul că Rusia niciodată nu putea să stabilească totuși pentru ce luptă armata ei în Ucraina. De exemplu, dacă la 24 februarie 2022 Putin, începând războiul, declara despre necesitatea „contracării apariției în Ucraina a forțelor armate ale SUA și NATO”, „asigurarea securității DNR și LNR”, „pericolul neonazismului în Ucraina” și a numit scopul principal al invaziei „demilitarizarea și denazificarea Ucrainei” [46], apoi politicienii și jurnaliștii din Rusia au început să numească în calitate de aceste scopuri „protecția pentru pericolul militar din partea țărilor Occidentului”, „încheierea războiului în Donbas” și chiar „lichidarea cursului SUA spre dominația în lume” [47; 48].

Prin aceasta s-a încheiat cea de-a doua etapa a războiului în Ucraina. Autoritățile ruse, pentru a prelua inițiativa, pregăteau noua etapa a ofensivei, care trebuia să schimbe radical situația în favoarea Rusiei. Se planifica cucerirea completă a Donbasului, ofensiva masivă pe malul Mării Negre în direcția Odesei, Chiliei și Giurgiuleștilor, cu separarea totală a Ucrainei de Marea Neagră și ieșirea spre raioanele transnistrene ale Moldovei, ce practic automat însemna invadarea Moldovei [49].

Etapa a III-a

Această etapă a fost începută de armata rusă la 18 aprilie 2022 [1; 50; 51]. Etapa menționată diferă de primele două prin faptul că trupele ruse intenționau să cucerească teritoriile ucrainene, preluând unele sectoare mici, „estorcând” armata ucraineană din localități și stabilind asupra lor controlul său [52; 53]. Folosind această metodă de război, după aproape 3 luni de bătălii, lichidând ultimele zone de rezistență ucraineană, trupele ruse la 20 mai au cucerit în întregime or. Mariupol[54]. Continuându-și încet ofensiva, trupele ruse de ocupație au cucerit centrul raional Liman, care a devenit punctul important de alimentare a armatei ruse, Sveatogorsk, cu Lavra lui, Svetlodarsk și un important centru energetic regional – Centrala Termoelectrică de la Uglegorsk. Către 3 iulie 2022 ocupanții ruși au cucerit în întregime reg. Luhansk, cu ultimele orașe, rămase aici sub controlul Ucrainei, Severodonețk și Lisiceansk [55; 56].

Etapa a IV-a

Perioada de cotitură a devenit etapa a IV-a războiului, care poate fi datată cu 3 iulie – 29 august 2022. Ea este legată cu aplicarea sistemelor de lansare de rachete multiple „HIMARS”. Pe parcursul acestei perioade armata ucraineană a reușit să lichideze cu ajutorul acestor sisteme mai mult de 100 de depozite cu armament și muniții rusești, creând mari probleme în alimentarea trupelor ruse în Donbas și slăbind esențial artileria acestora [57; 58]. A fost o realizare pentru Ucraina și „afacerea cu cereale”, încheiată la 22 iulie 2022 cu Rusia sub patronajul ONU. Această afacere a impus Rusia în schimbul restabilirii exportului de îngrășăminte să deblocheze partea de nord-vest a Mării Negre și să părăsească punctul cheie al acestei regiuni – Insula Șerpilor, deschizând drumul pentru exportul produselor agricole ucrainene. La 17 noiembrie 2022 afacerea a fost prelungită cu 120 de zile și actualmente sunt duse negocieri privitor la o noua prelungire a acesteia [59].

Etapa a V-a

Etapa a V-a se datează cu 29 august – 11 noiembrie 2022. Încercând să întărească pozițiile sale pe teritoriile ucrainene ocupate, Rusia a organizat acolo „referendumuri” ilegale, iar la 30 septembrie 2022 a „inclus în componența sa” regiunile Zaporojie, Herson, „LNR” și „DNR” [60]. Trebuie de menționat, totodată, că niciuna din ele la momentul desfășurării „referendumurilor” nu era controlată complet de trupele ruse. Fără a atrage o oarecare atenție la această activitate ilegală a ocupanților ruși, armata ucraineană a început la 29 august 2022 ofensiva de distragere a atenției în reg. Herson, iar între 6 septembrie – 20 octombrie – ofensiva de bază în reg. Harkov, eliberând această regiune aproape în întregime [61]. Concomitent, în octombrie – prima jumătate a lunii noiembrie, trupele ucrainene au revenit la ofensivă în reg. Herson și au eliberat de ocupanții ruși partea nordică a regiunii cu centrul regional Herson (11 noiembrie 2022) [62; 63]. În regiunea Herson la fel au fost stabilite multiple crime monstruoase, aplicate de către ocupanți față de populația civilă [64; 65]. Alt succes impresionant al Ucrainei în aceasta perioadă trebuie numită explozia la 8 octombrie 2022 de pe podul Crimeea, care a legat Rusia cu Crimeea, cucerită de regimul putinist în 2014 [66].

Etapa a VI-a

După 11 noiembrie 2022 pe fronturi în Donbas s-a stabilit un echilibru foarte relativ. Acest lucru ne permite să spunem, că a început cea de-a IV-a etapa a războiului, la moment ultima. Ucraina adună forțele pentru ofensiva decisivă, Rusia câteva luni se pregătea activ de apărare, creând fortificații defensive și a reușit să cucerească Soledar și – parțial - Bahmut. Efectuând bombardamente masive diferitor localități ale Ucrainei, Rusia încearcă să obțină de la autoritățile ucrainene acceptul „înghețării” conflictului și recunoașterii ocupării de către Rusia a regiunilor Luhansk, Donețk, Zaporojie și Herson[67; 68; 69; 70; 71].

Dar, în realitate, „înghețarea” războiului pe un oarecare termen nu va opri războiul, deoarece atât elita rusă, cât și majoritatea covârșitoare a populației Rusiei susțin ideea ocupării complete a Ucrainei și vor cere continuarea ofensivei. În afara acestuia, „înghețarea” conflictului nu înseamnă, că el se va opri, cum s-a întâmplat în Coreea, și se va stabili o oarecare pace între Rusia și Ucraina. Pentru Putin această variantă este inacceptabilă, pentru că va duce la scăderea catastrofală a ratingului lui, iar urmările acestuia pentru „verticala puterii” în Rusia, construită de Putin, sunt imprevizibile și pot duce la destrămarea în perspectivă a Rusiei. Atâta timp cât Putin se va afla la putere, tentativele de a continua războiul și a-l încheia cu coto-pirea Ucrainei vor continua.

Acest lucru s-a confirmat prin începerea la sfârșitul lunii ianuarie – februarie 2023 a noii ofensive ruse, la moment – ne semnificative după rezultatele sale, cu scopul de a prelua controlul asupra principalelor căi

de comunicații și ale centrelor raionale Bahmut și Liman, pierdut în octombrie 2022. Ucraina intenționează să răspundă cu contraofensivă, pentru a duce Rusia spre înfrângere definitivă – nu doar în Donbas, dar și în Crimeea[72]. Dar este evident, că doar moartea lui Putin, violentă, sau din motive de sănătate, care va fi realizată cu ajutorul elitei ruse, și înlocuirea lui cu politicieni mai realiști poate impune Rusia să accepte această înfrângere, să-și retragă forțele din Ucraina și să pună capăt acestui război sângeros.

Așadar, în războiul ruso-ucrainean din estul Ucrainei actualmente pot fi stabilite 7 etape principale:

1) 12 iunie 2020 – 24 februarie 2022 – apropierea Ucrainei spre NATO, amenințările militare și ultimatumurile Rusiei Occidentului și Ucrainei, negocierile Rusiei cu UE, NATO, SUA în privința neadmiterii Ucrainei în NATO și eșuarea acestora;

2) 24 februarie – 2 martie 2022 – perioada blitzkriegului, când Rusia, adunând forțe militare impunătoare, a reușit să distrugă apărarea ucraineană și să cucerească părțile unor regiuni ucrainene (Herson, Sumî, Jitomir, Kiev, Cernigov);

3) 2 martie – 18 aprilie 2022 – ofensiva Rusiei își pierde din intensitate. Pentru a întări pozițiile sale, Rusia organizează administrațiile civilo-militare și participă la negocieri;

4) 18 aprilie – 3 iulie 2022 – ofensivă armatei ruse în Donbas, cucerirea unei părți a acestei regiuni, cu preluarea sub control a or. Mariupol, Severodonețk, Lisiceansk;

5) 3 iulie – 29 august 2022 – obținerea de către Ucraina a sistemelor HIMARS, distrugerea cu ajutorul lor a peste 100 de depozite cu armament și muniții rusești, punctul de cotitură în război;

6) 29 august – 11 noiembrie 2022 – ofensiva armatei Ucrainei în reg. Harkov și Herson, eliberarea aproape în întregime a reg. Harkov și părții de nord a reg. Herson cu centrul regional Herson, explozia podului Crimeea.

7) Din 11 noiembrie 2022 până în prezent – un echilibru instabil pe front, cu unele încercări de ofensivă rusă în Donbas, preluarea sub control al or. Soledar și parțial - Bahmut.

Referințe:

1. Шевченко Р. Приднестровский и донбасский конфликты: прошлое и настоящее. Кишинев: Pontos, 2022, с. 247.
1a. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?selectedLocale=en
2. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/06/14/7124429/>
3. <https://www.kommersant.ru/doc/4761694>
4. <https://www.kommersant.ru/doc/5019274>
5. <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/616d45919a7947e648559ecc>
6. <https://www.kommersant.ru/doc/5039469>
7. <https://russiancouncil.ru/blogs/sergey-strokan/rossiya-vyvodit-nato-iz-sebya/>
8. <https://www.interfax.ru/russia/806012>
9. <https://www.dw.com/ru/rossija-obnarodovala-trebuemye-ot-nato-garantii-bezopasnosti/a-60167649>
10. <https://iz.ru/1282801/ekaterina-postnikova-tatiana-baikova/otkaznoe-pismo-kak-ssha-i-nato-otvetili-na-trebovaniia-rf-po-garantiyam>
11. <https://iz.ru/1295942/2022-02-24/putin-nazval-neizbezhnym-stolknovenie-rf-s-natsionalisticheskimi-silami-na-ukraine>
12. <https://www.bbc.com/russian/features-60500229>
13. <https://www.bbc.com/russian/live/news-60355872/page/20>
14. <https://www.bbc.com/russian/live/news-60355872/page/23>
15. <https://www.bbc.com/russian/live/news-60355872/page/25>
16. <https://www.bbc.com/russian/live/news-60355872/page/30>
17. https://www.bbc.com/russian/live/news-60355872?ns_mchannel=social&ns_source=twitter&ns_campaign=bbc_live&ns_linkname=62170d30000e9e34d25a7939%26%D0%9C%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B%20%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8%3A%20%D0%B8%D0%B7%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%8F%20%D0%B2%D1%8B%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%81%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%20%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD

- %D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%B8%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%262022-02- 24T04%3A46%3A06.438Z&ns_fee=0&pinned_post_locator=urn:asset:eb779893-e450-4031-8573-5731492e9736&pinned_post_asset_id=62170d30000e9e34d25a7939&pinned_post_type=share
18. <https://www.gazeta.ru/army/2022/03/02/14592283.shtml>
  19. <https://www.theguardian.com/world/live/2022/mar/02/ukraine-news-russia-war-kyiv-kharkiv-russian-invasion-vladimir-putin-joe-biden-latest-live-updates?filterKeyEvents=false&page=with:block-622008d38f088d6b798db33b#block-622008d38f088d6b798db33b>
  20. <https://meduza.io/live/2022/03/02/voyna>
  21. <https://meduza.io/live/2022/03/03/voyna>
  22. <https://meduza.io/live/2022/04/04/voyna>
  23. <https://www.kommersant.ru/doc/5251293>
  24. <https://www.rbc.ru/politics/14/03/2022/622ec2969a79473c75fe0f9b>
  25. <https://ria.ru/20220315/kherson-1778199814.html>
  26. <https://www.bbc.com/russian/features-62757109>
  27. <https://www.unian.net/economics/energetics/voyna-v-ukraine-raketnye-udary-po-nashim-neftebazam-chem-mozhet-otvetit-ukraina-novosti-segodnya-11768839.html>
  28. https://www.dp.ru/a/2022/03/26/Na_juge_Ukraini_nachalos_f
  29. https://lenta.ru/news/2022/04/27/kherson_ua/
  30. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60872358.amp>
  31. <https://meduza.io/feature/2022/03/29/ukraina-predlozhila-na-15-let-zamorozit-vopros-o-statuse-kryma-rossiya-reshila-kardinalno-sokratit-voennuyu-aktivnost-na-chasti-fronta>
  32. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682>
  33. <https://www.bbc.com/russian/features-60915582>
  34. <https://www.bbc.com/russian/news-60958161>
  35. <https://www.dw.com/ru/pentagon-zajavil-o-zavershenii-vyvoda-vojsk-vs-rf-iz-kievskoj-i-chernigovskoj-oblastej/a-61390396>
  36. <https://zn.ua/amp/UKRAINE/ukrainskie-pohranichniki-vyshli-na-hoshranitsu-na-chernihovshchine.html>
  37. <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/04/5/7337418/>
  38. <https://meduza.io/feature/2022/12/08/oon-vypustila-doklad-o-raspravah-sovershennyh-rossiyskimi-voennymi-v-ukraine>
  39. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3458894-kharkiv-regional-governor-visits-village-of-rohan-liberated-from-russian-control.html>
  40. <https://www.unian.net/war/novosti-harkovskoy-oblasti-segodnya-na-harkovshchine-vsu-osvobodili-neskolko-naselen-nyh-punktov-glava-oga-novosti-harkova-11790639.html>
  41. <https://nv.ua/ukraine/events/raketnyy-kreyser-moskva-zatonul-novosti-ukrainy-50233988.html>
  42. <https://www.bbc.com/russian/news-60758551>
  43. <https://www.dw.com/ru/es-prinjal-4-j-paket-sankcij-protiv-rossii-iz-za-vojny-s-ukrainoj/a-61115640>
  44. <https://iz.ru/1306853/2022-03-18/v-ssha-zaiavili-o-pochti-ezhednevnykh-postavkakh-oruzhiia-na-ukrainu>
  45. <https://focus.ua/voennye-novosti/511739-chem-zapad-vooruzhaet-ukrainskuyu-armiyu>
  46. <https://www.bbc.com/russian/news-60503311>
  47. <https://www.bbc.com/russian/news-61073700>
  48. <https://meduza.io/news/2022/05/25/evgeniya-royzmana-oshtrafovali-na-85-tysyach-rublej-za-neuvazhenie-k-vlasti-iz-za-tvita-opublikovannogo-v-otvet-na-tsitatu-lavrova>
  49. <https://www.kommersant.ru/doc/5318738>
  50. <https://glavred.info/war/okkupanty-rf-perebrasyvayut-voyska-i-rezervy-s-kievskoy-oblasti-v-napravlenii-donbassa-sit-10360322.html>
  51. <https://glavred.info/ukraine/rossiya-nachala-bitvu-za-donbass-zelenskiy-predupredil-ukraincev-10364859.html>
  52. https://www.aa.com.tr/ru/%D0%BC%D0%B8%D1%80/%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D1%8B%D1%82%D0%B0%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%8F-%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%88%

- D0%B8%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%8C-%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%B5-%D0%B8-%D1%8E%D0%B3%D0%B5-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%8B/2573910
53. <https://www.gazeta.ru/army/2022/03/04/14599015.shtml>
54. <https://meduza.io/feature/2022/05/20/rossiya-ob-yavila-o-vzvyatii-azovstali-pod-kontrol-komandira-azova-vyvezli-ottuda-na-broneavtomobile-yakoby-iz-za-zhelaniya-raspravy-nad-nim-za-zverstva>
55. <https://www.aa.com.tr/ru/%D0%BC%D0%B8%D1%80/%D0%B2%D1%81-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D0%B7%D1%8F%D0%BB%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B4-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4-%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D0%BA/2622691>
56. <https://lenta.ru/news/2022/07/02/leeseechan/>
57. <https://forbes.ua/ru/inside/vid-javelin-do-himars-yaku-zakhidnu-zbroyu-otrimala-ukraina-za-chas-viyni-tachomu-tsogo-nedostatno-18082022-7783>
58. <https://meduza.io/feature/2022/07/14/himars-zapadnye-raketnye-sistemy-s-pomoschyu-kotoryh-ukraina-lishaet-rossiyu-klyuchevogo-preimuschestva-poslednih-mesyatsev-mozhet-li-rossiyskaya-armiya-chto-to-im-protivopostavit>
59. <https://www.bbc.com/russian/news-63646033>
60. <https://l1line.info/news/politic/rossiya-vklyuchila-v-svoy-sostav-4-novykh-regiona.html>
61. <https://times.kharkiv.ua/ru/2022/10/20/v-harkovskoj-oblasti-vsu-osvobodili-544-naselennyh-punkta/>
62. <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/10/24/7373249/>
63. <https://www.dw.com/ru/osvobozenie-hersona-i-drugie-sobytia-261go-dna-vojny-v-ukraine/a-63732990>
64. <https://www.rbc.ua/ukr/news/stratili-lohu-hersonshchhini-znayshli-tila-1668441839.html>
65. <https://www.currenttime.tv/a/v-hersone-nashli-desyatki-svidetelstv-voennyh-prestupleniy-rossii/32131822.html>
66. <https://expertsouth.ru/news/vzryv-na-krymskom-mostu-terroristicheskij-udar-po-rossii/>
67. <https://www.dw.com/ru/novyyj-raketnyj-obstrel-ukrainy-i-drugie-sobytia-352go-dna-vojny/a-64671675>
68. <https://delo.ua/ru/politics/vtorzenie-v-ukrainu-samaya-vaznaya-informaciya-obnovlyaetsya-393201/>
69. <https://www.bbc.com/russian/features-63908971>
70. https://lenta.ru/news/2023/01/15/ssoledar_/
71. <https://www.lrt.lt/ru/novosti/17/1994411/zelenskii-ukrainskie-voennye-ostaiutsia-v-bakhmute>
72. <https://utro02.tv/2022/04/28/ruslan-shevchenko-moldavskie-vlasti-zhdut-napadeniya-iz-rossii/>

Date despre autor:

Ruslan ȘEVCENCO, doctor în istorie, cercetător științific coordonator, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: rsevcenco@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5203-7858

Prezentat la 09.03.2023